

באופן יסודי

עורכת: עינב זין, מדריכה ארצית אגף א' לחינוך יסודי
כתבה: דורית לחיאני, ממונה חטיבות צעירות ומינהל בית ספר, אגף א' לחינוך יסודי

תוכן העניינים

1. נושא מרכזי על סדר היום והפעם...

- על החטיבות הצעירות
- הגדרה
- במבט היסטורי
- חטיבה צעירה - הלמידה המשמעותית כבר בפנים
- נושאים אינטגרטיביים - הוראה-למידה סביב תמות
- פעילות במרחב המשותף התומכת בלמידה ילדית
- בנימה אישית מפי דורית לחיאני, ממונה על החטיבות הצעירות

2. להגביה עוף - עדויות מהשדה

- חטיבה צעירה "אל-אחוזה", יפו-תל-אביב
- חטיבה צעירה "יובלים" צורן

3. צו קריאה

- חטיבות צעירות - גיבוי במחקרים
- הסתגלות ילדים לבית הספר היסודי/שירה בסר-בירון
- The wisdom of play / David Elkind
- למידה רב גילית/ מלכה וידיסלבסקי

4. מידע ועדכונים שוטפים

- מינוי רכז השתלבות ואוכלוסיות מיוחדות
- "כזה ראה וחדש" - יחידות הוראה בנושא ירושלים
- בתי הספר של החופש הגדול תשע"ז
- אלי כהן ז"ל
- הערכות לשבוע סטודנטים בבתי"ס בתכנית סחל"ב

דבר מנהלת אגף א' לחינוך יסודי

עמיתיי אנשי החינוך,

גיליון זה מוקדש לחטיבות הצעירות, מסגרת חינוכית שמהווה כר פורה להתבוננות על עקרונות של למידה הוראה והערכה שמהותם למידה רב גילית ויצירת המשכיות ורצף טבעיים בתהליכי הלמידה של גילאי 5-7. עקרונות החטיבה הצעירה, המיישמים הלכה למעשה את הלמידה המשמעותית ומיושמים בעבודה היום-יומית בחטיבות הצעירות, צריכים להיות מקור לחיקוי עבורנו בהרחבתם לזירות נוספות בבית הספר היסודי.

בתפיסת ההפעלה מחודשת של החינוך היסודי מושם דגש על מרכזיות תפקידו של המנחך הכולל בדגש על ביסוס יחסי מורה תלמיד. עקרון זה בא לידי ביטוי באופן ארגון המסגרת בחטיבה צעירה. הילדים לומדים "בבתים" שמאפשרים תהליכי הוראה, למידה בקבוצות קטנות ומתן מענה לצרכי הלומדים השונים ובכך מעמיקים את היחסים בינם לבין הצוות החינוכי.

במטרה לתת מענה לצרכי ההתפתחות המאפיינים את גיל היסודי יש חשיבות רבה לשלב פעילות חושית תנועתית במסגרת לימוד נושאים רב תחומיים המאפשרים פיתוח תפקודי לומד. דרך הלמידה בחטיבה הצעירה פועלת לאור עקרונות אלו בעזרת סדר יום גמיש המזמן התנסויות רב חושיות שיש להן סיכוי רב לייצר משמעות ברמה גבוהה יותר.

בברכה,

אתי סאסי

מנהלת אגף א' לחינוך יסודי

1. נושא מרכזי על סדר היום והפעם

על החטיבות הצעירות

הגדרה

החטיבה הצעירה היא מסגרת חינוך ולמידה ייחודית לילדים בני חמש עד שבע או חמש עד שמונה הלומדים יחד ביחידה ארגונית ופדגוגית במבנה פיסי מותאם בתוך בית ספר יסודי (גן - ו', או גן - ח').

החטיבה הצעירה בנויה מ"בתים". בכל "בית" לומדים ילדים שביניהם פער גילים העולה על שנה אחת, עם שלושה אנשי צוות: שתי מחנכות וסייעת פדגוגית. בשנת הלימודים תשע"ז פועלות חטיבות צעירות ב-130 בתי-ספר מתפן שבצפון ועד אילת שבדרום בכל המגזרים.

במבט היסטורי

החטיבות הצעירות התחילו בשנת 1976 ב-12 מסגרות ברחבי הארץ בניסוי מבוקר שלווה במחקר אקדמי. עם תום הניסוי סיכמה הוועדה המלווה את הניסוי בהמלצות הבאות:

הוועדה מאשרת את הדו"ח ומציינת בסיפוק שהממצאים מצביעים על התקדמות משמעותית שחלה בהתפתחות הילדים וברמות התפקוד של צוותי ההוראה. יש יסוד להניח שברוב המקרים השפיעה פתיחת החטיבה על הרמה החינוכית ועל אווירת המוסד אשר בצמוד לו נפתחה, וכן הקרינה על מוסדות אחרים בסביבה.

החטיבות הצעירות - הנחות יסוד

החטיבה הצעירה משמשת חלופה למבנה הרווח במערכת שבו קיימת הפרדה בין גן חובה המיועד לבני ה-5, לבין בית הספר היסודי השש-שנתי או השמונה-שנתי. חלופה זו מבוססת על הנחות היסוד הבאות:

- החטיבה הצעירה מבטיחה רצף חינוכי
- החטיבה הצעירה מאפשרת התפתחות הוליסטית של ילדים
- החטיבה הצעירה מזמנת לילדים סביבה לימודית פעילה ומאתגרת המותאמת לדרכי הלמידה של ילדים בגילאים אלה
- בחטיבה הצעירה מתקיים סדר יום גמיש המאפשר מהלכי הוראה-למידה בקבוצות קטנות.

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/hanachtyesod.doc>

חטיבה צעירה - הלמידה המשמעותית כבר בפנים

השאלה שממשיכה להעסיק אנשי חינוך רבים היא כיצד מצמצמים את הפער בין עולם המחר למציאות בבית הספר? איך הופכים את תהליך הלמידה למשמעותי עבור הילדים?

http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/lemida_m.doc

נושאים אינטגרטיביים - הוראה-למידה סביב תמות

השאלה שצריכה לעמוד במרכז תהליך התכנון של הצוותים היא:

"איך מקיימים מהלך למידה משמעותי עבור הילדים ועדיין מקדמים הישגים?"

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/integrative.doc>

פעילות במרחב המשותף התומכת בלמידה ילדית

- הלמידה וההתנסות במרחב הלמידה המשותף צריכה להיות חווייתית, אבל היא צריכה להיות כרוכה במאמץ. היא איננה מייצרת לילדים רק הנאה וכיף. אנחנו רוצים שיהיה בה HURD FUN (על פי ד"ר איתי אשר).
  - מאפשרת מתן ביטוי לרגשות ולפרוק דחפים תוקפניים ויצריים, ותוך כדי כך ללמוד לתעל אותם לאפיקים מקובלים ולפעול ללא רגשות אשם (היבט רגשי).
  - פעילות שמאפשרת לילד אינטראקציה עם אחרים, לראות פעילות של אחרים, ותוך כדי כך ללמוד לתאם בין מעשיו לבין אלה של חבריו (היבט חברתי).
- בחטיבה הצעירה מאמינים שלמידה מהסוג הזה מזמנת אוטונומיה הן למורה והן לתלמיד, מטפחת מוטיבציה פנימית להוראה וללמידה ומחזקת תחושת שייכות.

בנימה אישית מפי דורית לחיאני, ממונה על החטיבות הצעירות

בגלל המשקל הגדול שאנו נותנים ללמידה האקדמית במיוחד בשפה ובמתמטיקה, הילדים עלולים לקבל מאתנו את המסר שהם לא יודעים ללמוד ושהם לא מיומנים בכך, בעוד שלמידה היא תהליך טבעי, שהם עושים מיום היוולדם. מהר מאוד ובעוצמה רבה אנחנו הופכים את הלמידה למשהו מדיד ושפיט. מנקודת המבט שלנו הכוונות מאוד טובות: אנחנו רוצים לשכלל את היכולות והמיומנויות שלהם, אבל נסו להסתכל על זה דרך העיניים של ילד: עד לפני מספר ימים הילדים עוד היו בגן, כל דבר שהם עשו זכה להתפעלות ולתשואות: כל ציור, כיור, משחק, אמירה שנונה, פעילות פיזית ועוד... ואז הם מגיעים לכיתה א' והעולם הזה מאבד בבת אחת את הצבעים והחיות שלו. וזהו תפקידה של החטיבה הצעירה: היא משתדלת לשמר, עד כמה שניתן, את הלמידה הילדית. חטיבה צעירה טובה לא רוצה לבטל או לכבות את הסקרנות, החיות, המוטיבציה והפליאה אלא להישען עליהם ולחבר להם באופן עדין את הלמידה האקדמית, בניסיון להרחיב את מיומנויות הלמידה שלהם ולא להחליף אותן.

המסגרת הזאת מאפשרת לצוותים החינוכיים ומאגרת אותם לחשוב על דרכי למידה ילדיות. בחטיבה הצעירה יש סיכוי גדול יותר שזה יקרה בזכות התנאים: מבנה פיזי ומבנה ארגוני שתומכים בתפיסה חינוכית.

בלב ההוראה בחטיבה הצעירה נמצאים האמונה ביכולת של הילדים ללמוד, האמונה שהם סקרנים ותאווי ידע מיסודם והאמונה ביכולת של הצוותים לסייע, לקדם ולהבנות את הידע שלהם בלי לחבל בכישוריהם הטבעיים.

2. להגביה עוף - עדויות מהשדה

חטיבה צעירה "אל-אחוה", יפו-תל-אביב

יחודה של החטיבה הצעירה שלנו הוא במערך היישומי שנבנה מתוך מחשבה, רגישות ומכוונות רבה לקידום היעדים החינוכיים-ערכיים של בית הספר בכלל ושל החטיבה הצעירה בפרט.

אצלנו בחטיבה הצעירה פועלת תכנית לימודים דו שנתית בתחום החינוך הלשוני, מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה וחינוך סביבתי.

להמשך קריאה

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/alon_haagaf/alon16/achva.htm

חטיבה צעירה 'יובלים' צורן

אחת המטרות של החטיבה הצעירה המכוונת את התכנים, הלמידה והפעילויות שבה, הינה טיפוח הוליסטי ביכולותיו של הילד ופיתוח כולל של כישוריו: הדימוי העצמי החיובי והיחס החיובי ללמידה; כישורים

אורייניים, מתמטיים ומדעיים; ערכיו וקשריו החברתיים והרחבת עולמות הידע תוך יכולת מתמצאות בסביבה ומתן ביטוי שפתי. סביבות הלמידה נבנות בכמה רמות, כדי לאפשר לילד בחירה בהתאם למסוגלות שלו ולרמתו. סביבה לימודית המשלבת רמות שונות, מאפשרת אינטראקציה בין ילדים אשר נעזרים זה בזה והלמידה הופכת למשמעותית ומובנת.

להמשך קריאה

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/alon_haagaf/alon16/yuvalim.htm

3. צו קריאה

חטיבות צעירות - גיבוי במחקרים

נייר עמדה המציג את העקרונות והיעדים של מסגרת החטיבה הצעירה, ובמקביל נותן תימוכין לעקרונות אלה מתוך ממצאי מחקרים.

להמשך קריאה

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/Research.docx>

הסתגלות ילדים לבית הספר היסודי/ שירה בסר-בירון

מאמר העורך השוואה בין ילדים שהתחנכו בחטיבה צעירה לבין ילדים שהתחנכו בגן עצמאי לאורך השנתיים הראשונות בבית הספר היסודי.

להמשך קריאה

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/histaglot.doc>

The wisdom of play / David Elkind

הדרך ללמוד אודות עצמי ואודות העולם באמצעות התנסויות אישיות- יצירתיות.

להמשך קריאה

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/game.pdf>

למידה רב גילית/ מלכה וידיסלבסקי

תרומתה של פעילות הגומלין הרב- גילית להתפתחותם של ילדים במכלול היבטים.

להמשך קריאה

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/ravgili.doc>

4. מידע ועדכונים שוטפים

מינוי רכז השתלבות ואוכלוסיות מיוחדות

החל מה 1.9.2017 יכנס לתוקפו, כחלק מההסכם שנחתם עם הסתדרות המורים, בעל תפקיד של רכז השתלבות ואוכלוסיות מיוחדות. תפקיד זה מלווה בגמול בסך 6% והנו גמול נוסף לבית הספר, בהתאם למפורט בנוהל שיבוץ עובדי הוראה מיום 9.5.17.

תפקיד הרכז מהווה אבן דרך נוספת לקידום אחת ממטרות משרד החינוך "קידום שוויון הזדמנויות ומיצוי הפוטנציאל לכלל האוכלוסיות בישראל" (מטרה ג' מתנ"ה תשע"ז).

לרכז השתלבות ואוכלוסיות מיוחדות יש תפקיד מרכזי בהעמקת התפיסה הרואה בקידום הפרט יעד חשוב ומובנה בתרבות הארגונית והחינוכית של בית הספר, בקידום הידע הבית ספרי לגבי תהליכים פסיכו-פדגוגיים בהוראה - למידה ובתכלול סדיריות בית ספריות וממשק עם גורמים חיצוניים.

מכתב למנהלי בתי הספר:

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/rakaz.docx>

"כזה ראה וחדש" - יחידות הוראה בנושא ירושלים

חוברת הכוללת שני פרקים, פרק ראשון מציג עקרונות לתכנון הוראה- למידה- הערכה לקידום למידה משמעותית ופיתוח תפקודי לומד, והפרק השני מציג דוגמאות ליחידות הוראה- למידה- הערכה לשכבות א-ד בנושא ירושלים.

http://meyda.education.gov.il/files/Jerusalem_edu/kaze_ree_vekadesh.pdf

בתי הספר של החופש הגדול תשע"ז

אנו שמחים לבשר כי כל 253 הרשויות שבתחומן בתי ספר יסודיים, נענו ל"קול קורא" והביעו נכונות להפעיל את תכנית "בתי הספר של החופש הגדול" בקיץ תשע"ז, בבתי הספר הרשמיים והמוכרים שאינם רשמיים (מוכש"רים). השנה התכנית תתרחב ותכלול גם את תלמידי כיתות ג.

כ-450 אלף, תלמידי כיתות א-ג צפויים ליהנות בקיץ הקרוב מהתכנית, במסגרתה יחשפו למגוון חוגים ופעילויות העשרה בתחומי הדעת ובתחום החברתי ערכי. התלמידים יהנו מחוגים מגוונים, פעילויות ספורט, פעילות בנושא זהירות בדרכים, סיור במוזאונים ועוד.

השנה נבחר נושא ירושלים כנושא מרכז השנתי, המהווה המשך לנושא השנתי. נושא זה יבוא לידי ביטוי בהיבטים חווייתיים בהפעלות שונות עם התלמידים והוריהם.

אלי כהן ז"ל

אלי כהן היה איש מודיעין, שתרם רבות למדינת ישראל ושילם בחייו. שני הקישורים הבאים כוללים חומרים ופעילויות על אלי כהן - לבתי הספר הממלכתיים והממלכתיים-דתיים. ניתן לעסוק בכך בחודש מאי- שבו אלי כהן הוצא להורג או בחודש יוני - מועד מלחמת ששת הימים, אשר לה תרם רבות במידע שהשיג.

[אלי כהן - הצעות לשיח](#)

[אלי כהן - מצגת תמונות](#)

הערכות לשבוע סטודנטים בבתי"ס בתכנית סחל"ב

תכנית סחל"ב (סטודנטים חוברים לבתי ספר וגנים) הינה תכנית תוספתית שנועדה לקידום תלמידים ולצמצום פערים לימודיים וחברתיים. התכנית מיועדת לבתי ספר הפועלים במסגרת יום חינוך ארוך ומופעלת באמצעות סטודנטים. התוכנית מעוגנת בחוק "עידוד מעורבות סטודנטים ביוח"א".

מצ"ב קישור לטופס רישום לתכנית סחל"ב:

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon16/sachlav.doc>